

A close-up photograph of a raccoon standing on a dirt path. The raccoon is facing right, looking slightly downwards. Its fur is dark brown and black, with a characteristic white mask around its eyes and white fur on its chest and paws. The background is a blurred natural setting with earthy tones.

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

(WAS)BEREN
OP DE WEG

AANDACHT VOOR DIER EN MAATSCHAPPIJ BIJ DE AANPAK
VAN INVASIEVE UITHEEMSE DIERSOORTEN

PUBLIEKSSAMENVATTING

Doel en activiteiten van de Raad

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) is een onafhankelijke raad van deskundigen die de bewindspersonen van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) gevraagd en op eigen initiatief adviseert over multidisciplinaire vraagstukken op het gebied van dierenwelzijn inclusief diergezondheid en ethische vraagstukken.

De RDA bestaat uit circa veertig leden met een zeer uiteenlopende achtergrond en deskundigheid, die zitting hebben op persoonlijke titel en zonder last of ruggespraak. De RDA behandelt vraagstukken over de volle breedte van het dierbeleid: gehouden en niet-gehouden (in het wild levende) dieren, hobbydieren, gezelschapsdieren en productie- en proefdieren.

De Raad legt het resultaat van zijn beraadslagingen neer in een zogeheten zienswijze. Die geeft een overzicht van wetenschappelijke en maatschappelijke achtergronden van een vraagstuk en adviseert over beleidsrichtingen en oplossingsrichtingen voor dilemma's. Consensus is niet noodzakelijk, een zienswijze van de Raad kan minderheidsstandpunten bevatten.

Woord vooraf

Het is van alle tijden dat dieren en planten migreren en zich vestigen in onze omgeving. Soms komen ze op eigen kracht, vaak door menselijke activiteiten. We beschouwen uitheemse soorten als invasief als ze een bedreiging vormen voor lokale ecosystemen. De druk ervan wordt naar verwachting groter door onder andere klimaatverandering en globalisering. Overheden zullen daarom vaker ingrijpende maatregelen moeten nemen. Daarbij worden veelal dieren gedood. Dat wordt verdedigd vanuit het belang van inheemse soorten en, in sommige gevallen, vanwege forse schade. Toch is het vraagstuk niet eenduidig. Zo roept het doden van dieren weerstand op, zeker als het gaat om 'aajibare' soorten zoals uitheemse eekhoorns en wasberen. Beleidsmakers zien meer spreekwoordelijke beren op de weg. Daarom hebben de verantwoordelijke bewindslieden voor landbouw en natuurbeleid de RDA gevraagd te reflecteren op dit spanningsveld.

De kern is: als mensen willen we dieren elimineren om een andere soort te beschermen. We maken dus onderscheid tussen soorten. Dat schuurt. Ook exoten zijn wezens met een intrinsieke waarde; het doden ervan is dus nooit vanzelfsprekend. We pleiten voor een zorgvuldige afweging van belangen en goed overwogen keuzes rondom de in te zetten middelen. Die zorgvuldigheid begint al bij de woordkeuze. "Als je in je taalgebruik structureel de nadruk legt op de dreiging, ga je eraan voorbij dat we ook de verantwoordelijkheid hebben onnodig lijden te beperken en het welzijn van de dieren mee te wegen", zegt forumvoorzitter Bastiaan Meerburg in deze publiekssamenvatting.

Wij hopen dat we met de zienswijze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van breed gedragen beleid dat recht doet aan zowel de bescherming van ecosystemen als aan de morele verantwoordelijkheid tegenover individuele dieren.

De publiekssamenvatting geeft een beknopte weergave van de zienswijze. De integrale versie is beschikbaar op de website van de RDA.

Den Haag, juni 2026

Henk Jan Ormel,
voorzitter

Marc Schakenraad,
secretaris-directeur

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

(WAS)BERENOP DE WEG

AANDACHT VOOR DIER EN MAATSCHAPPIJ BIJ DE AANPAK

VAN INVASIEVE UITHEEMSE DIERSOORTEN

PUBLIEKSSAMENVATTING

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

Interview forumvoorzitter Bastiaan Meerburg

Aanpak ‘exoten’ vergt betere organisatie en meer aandacht voor welzijn van het dier

Een toekomstgericht beleid voor de huidige aanpak van invasieve uitheemse soorten geeft meer prioriteit aan preventie en sneller ingrijpen, zodat minder dieren gedood hoeven te worden, en aan innovatie. Daarnaast is aandacht nodig voor communicatie over de afweging van de soms tegengestelde belangen. Dat zijn enkele conclusies die de RDA trekt in de zienswijze *(Was)beren op de weg*. RDA-lid Bastiaan Meerburg geeft een toelichting.

“Invasieve uitheemse soorten vormen een bedreiging voor inheemse dieren en kunnen het evenwicht van ecosystemen verstoren. Maatregelen om deze exoten te bestrijden kunnen maatschappelijke weerstand oproepen. Bovendien staat het op gespannen voet met de wettelijk erkende intrinsieke waarde van het individuele dier en het waarborgen van hun welzijn. Dat schuurt”, zegt Bastiaan Meerburg, voorzitter van het RDA-forum dat de zienswijze heeft voorbereid.

Foto: Shutterstock

De aanpak van de Amerikaanse rivierkreeft roept minder publieke weerstand op dan die van meer aabare soorten

Het probleem van invasieve uitheemse soorten

Invasieve uitheemse soorten (IUS) zijn dieren (en planten) die oorspronkelijk uit andere landen komen, vaak zelfs van andere werelddelen, en die ooit zijn geïntroduceerd als bijvoorbeeld siervogel, pelsdier of aquariumbewoner. Of ze komen mee met geïmporteerde sierplanten. Het gaat om soorten als de nijlgans, de wasbeer, de Amerikaanse rivierkreeft of de mierensoort mediterraan draaigatje. Hun aanwezigheid is een probleem omdat ze goed weten te overleven en zich vermenigvuldigen in het wild. Invasieve exoten kunnen daardoor inheemse soorten verdringen en ook schade aanrichten aan bijvoorbeeld dijken en watergangen of aan landbouwgewassen.

Foto: RDA

Forumvoorzitter Bastiaan Meerburg

Complex vraagstuk

Het vraagstuk is complex, onder meer omdat invasieve uitheemse soorten een heel diverse groep vormen, variërend van insecten tot zoogdieren. Ze komen bovendien binnen via uiteenlopende routes en verspreiden zich op verschillende manieren. Een bijzonder aspect is de zogenoemde charismatische bias, stelt Meerburg. “Dieren met charisma - een voor mensen aantrekkelijke uitstraling - zoals wasberen of eekhoorns, roepen een ander gevoel op dan insecten of rivierkreeftjes. Daarom wordt ecologische schade bij die laatste groep veel minder geaccepteerd en roept bestrijding minder emotie op. Een rivierkreeft is geen eekhoorn, in meerdere opzichten. En toch zijn het allebei dieren met intrinsieke waarde, die kunnen lijden.”

De zienswijze is opgesteld op verzoek van de verantwoordelijke ministers. Het vertrekpunt is het bestaande beleid. De basis is de Europese Exotenverordening uit 2014. Lidstaten zijn verplicht tot preventie en beheersing van ‘zorgwekkende’ invasieve soorten, die op de zogeheten Unielijst staan. Verder is het meest recente Nederlandse beleidsrapport meegenomen: het in 2026 gelanceerde *Landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten*.

Beter kijken naar preventie

De RDA geeft een aantal aanbevelingen voor verdere verbetering van het beleid. Een van de verbeterpunten betreft de slagvaardigheid. “Preventie, signalering en een snelle respons vormen de sleutel naar succes, zowel vanuit ecologisch als ethisch perspectief. Hoe langer je wacht met aanpakken, hoe groter de ecologische schade is. Je zal dan uiteindelijk meer dieren moeten doden en meer maatschappelijke weerstand ondervinden.” Het landelijke aanvalsplan benoemt vroege signalering en snelle eliminatie als prioriteit, maar de versnipperde organisatie is een knelpunt, zegt Meerburg. “In Nederland zijn de provincies voor een groot deel verantwoordelijk voor de uitvoering en daar zien we grote verschillen in tempo en beschikbare capaciteit. Dat is niet praktisch want invasieve soorten trekken zich niets aan van provinciegrenzen. Daarnaast vallen sommige exoten onder andere overheden. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor de bestrijding van de muskusrat en de aanpak van de Amerikaanse rivierkreeft valt onder het ministerie van LVVN.”

Een van de belangrijkste bevindingen is dat de effectiviteit op dit moment niet goed genoeg gewaarborgd is. “De aanpak vraagt om een intensieve samenwerking binnen de overheid. Wij vinden dat die nu in veel gevallen nog onvoldoende plaatsvindt.”

De Raad mist ook een realistische financiering. “Er is op de rijksbegroting 9 miljoen euro beschikbaar, terwijl de totale financieringsbehoefte van de provincies en de aanpak van rivierkreeften voor de komende 4 jaar wordt geschat op 168 miljoen. Daar zit een enorme discrepantie.”

Wildopvang: dilemma tussen zorgplicht en exotenbestrijding

Illustratief voor de complexiteit is het dilemma bij de wildopvang. De spanning tussen de aanpak van exoten en de zorgplicht voor individuele dieren zorgt voor een spagaat. Meerburg: “Wat doe je als er bijvoorbeeld een aangereden nijlgans of wasbeer wordt binnengebracht? Als je het gewonde dier verzorgt en beter maakt, mag het - als invasieve uitheemse soort - niet worden teruggeplaatst in de natuur en permanent onderbrengen in een opvang is onmogelijk. Moet je zo'n dier dan meteen euthanaseren? Dat schuurt voor zowel de medewerkers als de mensen die hulpbehoevende dieren vinden en naar de opvang brengen.”

Dierenwelzijn

De forumvoorzitter stelt dat in de huidige beleidspraktijk het belang en welzijn van het dier onvoldoende aandacht krijgen. “Volgens de EU-verordening moeten we vermijdbare pijn, angst en lijden zo veel mogelijk voorkomen. Dat betekent dat je deze aspecten structureel en expliciet moet meenemen in de afwegingen en dat gebeurt op dit moment niet. Beslissingen worden op het niveau van het ecosysteem genomen, terwijl de gevolgen op individueel dierniveau nauwelijks daarin worden betrokken. Dat staat op gespannen voet met de EU-regelgeving en de nationale wet- en regelgeving voor dierenwelzijn.”

Methoden

“Een ander punt is dat er middelen en methoden worden ingezet waarvan je je kan afvragen of die wel voldoende diervriendelijk zijn, zoals verdrinkingsvallen. Er bestaan wel enkele diervriendelijker alternatieven en ook niet-dodelijke methoden om uitheemse soorten te bestrijden, maar vaak zijn die in de praktijk nog niet haalbaar of juridisch niet toegestaan. Zo worden bijvoorbeeld testen gedaan met een slimme vangkooi met beeldherkenning voor beverratten en kan de aanwezigheid van muskusratten straks worden gemonitord met omgevings-DNA. Maar de prikkel voor structurele financiering van dit soort nieuwe initiatieven ontbreekt, waardoor innovatie op dit vlak onvoldoende van de grond komt.”

Open dialoog

De Raad stelt dat overheden transparant moeten zijn over het nemen van maatregelen. Ze moeten ook aangeven welke afwegingen ze daarbij maken op het gebied van onder meer de effectiviteit voor het ecosysteem en het waarborgen van het dierenwelzijn. “Een open dialoog is belangrijk voor het draagvlak van het beleid en het wegnemen van maatschappelijke weerstand tegen bepaalde maatregelen. Het is belangrijk om uit te leggen wat je doet, waarom je dat doet en ook waarom je bepaalde methoden wel of niet hanteert.”

In het publieke debat en ook in beleidsstukken speelt taalgebruik ook een grote rol, stelt de RDA. Om die reden hanteert de Raad zelf bijvoorbeeld liever *uitheemse soort* dan *exoot*. Meerburg: “Woorden hebben invloed op de beeldvorming. Termen als invasief, aanvalsplan en uitroeiing zijn beladen. Als je in je taalgebruik structureel de nadruk legt op de dreiging, ga je eraan voorbij dat we ook de verantwoordelijkheid hebben onnodig lijden te beperken en het welzijn van de dieren mee te wegen.”

Beknopte weergave van de zienswijze

In de zienswijze *(Was)beren op de weg - aandacht voor dier en maatschappij bij de aanpak van invasieve uitheemse diersoorten* reflecteert de RDA op de spanningen die de aanpak van invasieve uitheemse diersoorten met zich meebrengt en op mogelijke verbeteringen voor het beleid.

Aanleiding en opdracht

Onder *invasieve uitheemse soorten (IUS) of invasieve exoten* worden dieren en planten verstaan die door menselijk handelen buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied terechtkomen, daar lokale ecosystemen verstoren en een bedreiging vormen voor inheemse soorten. Deze invasieve soorten kunnen ook risico's met zich meebrengen voor de volksgezondheid, economische schade veroorzaken of een bedreiging vormen voor de infrastructuur.

Het beleid rond deze exoten omvat onder meer maatregelen voor het doden van dieren en dat roept in bepaalde gevallen maatschappelijke weerstand op. Deze zienswijze is opgesteld op verzoek van de voormalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Piet Adema, en de voormalige minister voor Natuur en Stikstof, Christianne van der Wal. Zij hebben de RDA gevraagd om te reflecteren op die weerstand en op de afweging van het belang van de natuur in zijn geheel en dat van het individuele dier.

Uitgangspunten

Het vertrekpunt van deze zienswijze is bestaand beleid. De Europese Exotenverordening (EU-Verordening 1143/2014 vormt het kader. Deze richtlijn uit 2014 verplicht lidstaten tot preventie,

De aanpak van de muskusrat valt onder de waterschappen

vroege detectie, eliminatie en beheersing. Centraal hierin staat de lijst met 'voor de Unie zorgwekkende invasieve soorten'. Op deze zogeheten *Unielijst* staan sinds 2025 49 planten- en 65 diersoorten.

Nederland heeft verplichtingen uit deze Europese richtlijn grotendeels verwerkt in de natuurwetgeving (*Omgevingswet*, voorheen *Wet natuurbescherming*). De provincies zijn verantwoordelijk voor de aanpak van de meeste soorten op de Unielijst.

Voor een aantal soorten, zoals de wolhandkrab en uitheemse rivierkreeften, is het ministerie van LVVN verantwoordelijk. De beverrat en de muskusrat, die de waterinfrastructuur ondergraven, vallen onder de waterschappen. De staatssecretaris van LVVN heeft voorstellen uitgewerkt voor doorontwikkeling en versteviging van het exotenbeleid in het rapport *Landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten* (2026).

Een belangrijk wetenschappelijk vertrekpunt is het rapport *Thematic Assessment Report on Invasive Alien Species and their Control* van het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES, 2023).

Preventie

De RDA beschouwt preventie als de meest effectieve en kosten-efficiënte strategie om de schade te beperken en de biodiversiteit te beschermen. Preventie is ook het beste voor het welzijn van dieren, want als de vestiging van invasieve exoten wordt voorkomen, ondervinden inheemse dieren er geen hinder van en hoeven er geen uitheemse dieren te worden geëlimineerd. Voorkomen is beter dan genezen. Preventie vereist maatwerk, want de IUS vormen een diverse groep, variërend van insecten tot zoogdieren. Ze komen via uiteenlopende routes binnen en verspreiden zich op verschillende wijzen.

Hoewel de basis voor het beleid Europese wetgeving is, is een nationale aanvulling nodig. Dat komt doordat het doorgaans enige jaren duurt voordat een soort op de Europese lijst komt. Gedurende die tijd kan een probleem al wel ontstaan op nationaal of regionaal niveau. Lidstaten die in zo'n situatie afwachten tot de betreffende soort op de Unielijst staat, zijn te laat met ingrijpen. Het hanteren van nationale lijsten kan uitkomst bieden ter overbrugging.

Ook regels voor de handel in dieren kunnen bijdragen aan preventie. IUS komen namelijk vaak via de handel in dieren en

planten binnen. De RDA bepleit internationale samenwerking en harmonisatie van regelgeving.

Een andere lijn is de inzet op weerbare ecosystemen. Nieuwe soorten krijgen minder kans om invasief te worden en schade te veroorzaken in ecosystemen die weerbaar zijn. Maatregelen die de veerkracht van ecosystemen vergroten, kunnen niet alleen bijdragen aan het beperken van invasierisico's, ze dragen ook bij aan een breder biodiversiteitsherstel en het verminderen van de noodzaak van ingrijpende beheersmaatregelen. De Raad beschouwt versterking van ecosysteemweerbaarheid daarom als een no regret-benadering en een relevante pijler onder een toekomstgerichte preventieve aanpak.

Eliminatie, beheersing en dierenwelzijn

Naast preventie is snelle actie belangrijk. De Europese Exotenverordening verplicht lidstaten IUS vroegtijdig te signaleren en te elimineren. Als een soort zich toch heeft weten te vestigen, moeten beheersmaatregelen worden getroffen om het aantal exemplaren van de invasieve soort zo laag mogelijk te houden en verdere verspreiding te voorkomen. Voor het elimineren en beheersen zijn verschillende methoden beschikbaar, zowel dodelijke als niet-dodelijke. Zo zijn er mechanische technieken voor vangen en doden, chemische en biologische methoden om de verspreiding te beheersen en reproductiebeperkende middelen.

Bij de inzet geldt dat het doel niet alle middelen heiligt. Rekening houden met dierenwelzijn is wettelijk verplicht. De Europese Exotenverordening geeft aan dat de dieren alle vermijdbare pijn, angst en lijden moet worden bespaard, zonder de doeltreffendheid van de beheersmaatregelen in gevaar te brengen. Daarnaast zijn ook bepalingen in andere (nationale) wetgeving van toepassing. In Nederland gelden regels voor dierenmis-handeling in de *Wet dieren* en er is een lijst met expliciet verboden middelen in het *Besluit activiteiten leefomgeving*.

Foto: Shutterstock

De nijlgans is een wijdverspreide invasieve uitheemse soort

Handleiding

Voor een goede afweging van de in te zetten middelen is een Europese handleiding beschikbaar voor gewervelde dieren op de Unielijst. Deze is ontwikkeld door de internationale unie voor natuurbescherming IUCN (*International Union for Conservation of Nature*). Voor deze handleiding zijn maatregelen beoordeeld op kosten en effectiviteit, welzijnsimpact - zoals het voorkomen van vermijdbare pijn, stress of lijden - en andere neveneffecten, zoals impact op andere soorten, op het milieu of op de volksgezondheid. De Raad constateert in de zienswijze dat er meer diervriendelijke bestrijdingsmethoden gewenst zijn. Hoewel er enkele goede voorbeelden zijn, blijft een snelle ontwikkeling op dit gebied vooralsnog uit. Het onderzoek is beperkt gebleven, onder andere omdat er nauwelijks een financiële prikkel is om in diervriendelijke methoden te investeren.

Knelpunten in de bestuurlijke organisatie

Een knelpunt vormt de bestuurlijke organisatie. Omdat provincies primair verantwoordelijk zijn voor de uitvoering, is de aanpak regionaal verschillend. Provincies missen vaak gespecialiseerde kennis en er is beperkte structurele financiering. Extra complex wordt het doordat de verantwoordelijkheid voor

bepaalde soorten bij andere bestuurslagen ligt, zoals de landelijke overheid (rivierkreeften) of waterschappen (muskusrat). Er zijn wel organisatiestructuren, zoals het Interprovinciaal Overleg (IPO), waar samenwerking en kennisdeling worden gezocht. Een goede afstemming tussen provincies en tussen verschillende overheden zou de uitvoering van het beleid verbeteren. Daarbij is ook overleg met buurlanden nodig, want IUS houden zich niet aan geografische of bestuurlijke grenzen.

Maatschappelijke houding en weerstand

Het doden van dieren roept in sommige gevallen maatschappelijke weerstand op. De situatie is niet voor alle soorten gelijk. Het maakt bijvoorbeeld veel uit hoe mensen bepaalde soorten waarderen. Er is veelal meer empathie voor de 'charismatische soorten': soorten die mooi, vriendelijk of intelligent lijken, zoals de wasbeer of de Pallas' eekhoorn. De bestrijding roept bij dergelijke dieren meer verzet op dan bij minder aantrekkelijke soorten, zoals rivierkreeften of insecten. Ook de context heeft grote invloed. Het bestrijden van dieren die schade of overlast veroorzaken, wordt eerder aanvaard dan het doden voor natuurbescherming.

Foto: Dreamstime

In Europa komen verschillende soorten uitheemse eekhoorns voor, zoals de Pallas' eekhoorn die in Nederland inmiddels is geëlimineerd

Maatschappelijke waarden

Verder hangt het oordeel van mensen af van hun grondhouding of individueel waardensysteem. Iemand met een mutualistische oriëntatie ziet mens en dier als gelijkwaardige actoren binnen hetzelfde systeem en zal eerder moeite hebben met dodelijke beheersmaatregelen. Vanuit een dominante visie - waarbij de natuur ten dienste van de mens staat - is het doden van dieren eerder gerechtvaardigd.

Informereren en transparantie

Daarnaast zijn transparante communicatie over de risico's van IUS, de mogelijke maatregelen en de ethische afwegingen essentieel. De maatschappelijke acceptatie van de aanpak van IUS neemt af wanneer maatregelen als ineffectief of disproportioneel worden ervaren. Het succesvol beheer van invasieve soorten is dus naast een ecologische ook een sociaal-maatschappelijke opgave.

Samenspel van waarden en belangen

Het beleid rond IUS wordt bepaald door een complex samenspel van waarden en belangen. Het gaat hier om het natuurbelang, het belang van inheemse en uitheemse dieren, en ook maatschappelijke belangen als economie, volksgezondheid en veiligheid.

Het erkennen van de intrinsieke waarde van dieren, zoals vastgelegd in de *Wet dieren*, maakt dat doden niet vanzelfsprekend is. Toch kan het, vanwege andere belangen, gerechtvaardigd zijn om maatregelen te nemen die dodelijk zijn of het welzijn van individuele dieren schaden. In het wettelijk kader van de Europese Exotenverordening is het belang van de biodiversiteit leidend. De belangen van individuele dieren moeten echter ook worden meegewogen bij de uitwerking ervan in nationaal beleid. In de verordening is namelijk ook opgenomen dat bij (beheers-)maatregelen dieren vermijdbare pijn, angst en lijden wordt bespaard. De RDA constateert dat het huidige beleid nog

maar beperkt gericht is op de belangen of het welzijn van individuele dieren.

Zorgvuldige afweging belangen

In een zorgvuldige afweging wordt expliciet gemaakt welke belangen meespelen en op welke wijze deze worden gewogen. Zo'n afweging helpt om op een verantwoorde manier om te gaan met vragen over het doden van invasieve soorten, het gesprek daarover op gang te krijgen en te houden, en actief te zoeken naar verbeteringen op het gebied van dierenwelzijn. Een afwegingskader kan hierbij helderheid scheppen. Vervolgens biedt de IUCN-handleiding de benodigde informatie om het juiste middel in te zetten per situatie en diersoort.

Ruimere definitie in Nederlands beleid

Het Nederlandse *Landelijk Aanvalsplan Invasieve Exoten* gaat uit van een begripsomschrijving die breder is dan de internationaal gehanteerde definitie. Invasieve exoten zijn in het plan niet alleen soorten die de biodiversiteit en ecosysteemdiensten bedreigen, maar ook dieren of planten die schade toebrengen aan bijvoorbeeld landbouw of infrastructuur. Hierdoor zullen meer dieren worden gekwalificeerd als invasieve exoot, met mogelijke consequenties voor de perceptie en waardering van deze dieren door burgers, beleidsmakers en uitvoerders. De ruimere omschrijving kan volgens de RDA nadelig uitpakken voor de positie van het dier, omdat in principe geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen het doden van uitheemse dieren ten behoeve van de bescherming van de natuur en het doden om andere redenen.

Wildopvang

In de wildopvang zorgen conflicterende belangen en plichten voor ethische dilemma's. Enerzijds geldt een wettelijke verplichting om hulpbehoevende dieren te helpen. Anderzijds is het verboden om exemplaren van soorten op de Unielijst in de natuur los te laten nadat ze zijn hersteld. Maar in de meeste

gevallen is het praktisch onmogelijk of ongewenst om dieren permanent onder te brengen in een wildopvang of dierentuin. Euthanasie van aangeboden IUS kan een uitweg bieden. In het geval van goede herstelkansen of een gezond dier kan dit echter als ethisch bezwaarlijk worden ervaren door de betrokken dierenarts. Het (periodiek) laten ophalen van IUS volgens provinciale afspraken om ze vervolgens te laten doden, is een ongewenste situatie vanuit het welzijn van dieren. Ook kan het (laten) doden van hulpbehoevende dieren ondermijnend zijn voor opvangcentra, die tot doelstelling hebben deze dieren op te vangen en beter te maken.

Taal

Taal kan een sturende rol hebben voor onze omgang met IUS. Termen als invasief, uitheems, kolonisatie maar ook 'aanvalsplan' voor het nationale beleid, zijn beladen begrippen met culturele, historische of normatieve associaties. Ze geven een onderliggend oordeel over welke soorten 'hier' horen en welke niet, terwijl ecosystemen een open en dynamisch karakter hebben. De RDA pleit daarom voor taalbewustzijn, omdat de woordkeuze invloed kan hebben op de positie van het dier in het beleid en de maatschappelijke opvattingen.

Voor de beverrat zijn slimme vangkooien ontwikkeld om bijvangst te voorkomen

Conclusie

De Raad concludeert dat een toekomstbestendige aanpak van IUS vraagt om drie samenhangende uitgangspunten. Wanneer deze elementen samenkomen, kan beleid rond IUS recht doen aan zowel de bescherming van ecosystemen als aan de morele verantwoordelijkheid tegenover individuele dieren.

1. Preventie en vroege signalering verdient prioriteit

Met preventie en vroege signalering kan zowel ecologische schade als dierenleed worden beperkt. Dat draagt ook bij aan het voorkomen van maatschappelijke weerstand.

2. Besluitvorming over eliminatie en populatiebeheer vereisen zorgvuldige afwegingen

Navolgbare en transparante afwegingen - waarin biodiversiteit, effectiviteit, proportionaliteit en dierenwelzijn expliciet worden meegenomen - zijn essentieel voor maatschappelijk begrip en het draagvlak voor ingrijpende maatregelen.

3. Inzet nodig op intensievere samenwerking en kennisontwikkeling

De aanpak vraagt om intensievere samenwerking en kennisontwikkeling, zowel binnen Nederland als internationaal. Daarnaast is inzet nodig op verdere ontwikkeling van effectieve en meer diervriendelijke beheermethoden, zodat maatregelen ecologisch effectief, uitvoerbaar en maatschappelijk verdedigbaar blijven.

Foto: Shutterstock

De wasberen die in Europa in het wild voorkomen, stammen onder andere af van dieren die in de 20^e eeuw voor de pelsdierfokkerij zijn ingevoerd

Aanbevelingen

In de zienswijze doet de RDA de volgende aanbevelingen:

1. Leg prioriteit bij effectievere preventie, vroegtijdige signalering en snelle respons

Preventie, vroege signalering en een snelle respons vormen de meest kosteneffectieve strategieën, zowel voor het beperken van biodiversiteitsverlies als het voorkomen van dierenleed. Een effectieve preventieve aanpak vraagt om een combinatie van versterking van regelgeving, effectief toezicht, investeringen in bewustwording en publieksvoorlichting en betere mogelijkheden voor soortherkenning. Daarbij is ook een duidelijke taakverdeling en goede coördinatie tussen landelijke en provinciale overheden nodig, inclusief voldoende capaciteit, structurele financiering en bundeling van specialistische kennis.

2. Integreer dierenwelzijn in onderzoek, afweging en besluitvorming

Dierenwelzijn heeft in de praktijk nog geen structurele plaats in besluitvorming over eliminatie en beheer. Daarom moet een dierenwelzijnsafweging verankerd worden in de besluitvorming. Verder is meer onderzoek en ontwikkeling nodig voor niet-dodelijke of welzijnsvriendelijkere methoden.

3. Zet in op adaptief beheer

Ecologische effecten, maatschappelijke reacties en technologische mogelijkheden veranderen in de tijd. Dit vraagt om een lerende en adaptieve benadering. Belangrijke elementen zijn: investeren in robuuste en veerkrachtige ecosystemen die beter bestand zijn tegen verstoringen door nieuwe soorten; onderzoek naar de ecologische rol van sommige uitheemse soorten en de mate waarin ecosystemen zich aanpassen; werken met adaptieve beheerplannen waarin maatregelkeuze en doelen periodiek worden geëvalueerd en bijgesteld.

Foto: Shutterstock

De Aziatische hoornaar komt sinds het begin van de 21e eeuw voor in Europa

4. Voer een open dialoog en let op de taal

Maatschappelijke perceptie, emoties en waarden hebben grote invloed op de uitvoerbaarheid en legitimiteit van IUS-beleid. Daarom is het belangrijk een open dialoog te voeren over de waarden die meespelen, waaronder biodiversiteit, dierenwelzijn, volksgezondheid, economie en veiligheid. Daarbij heeft taalgebruik grote impact. Onnodig beladen termen belemmeren een open dialoog.

5. Zorg voor internationale samenwerking en afstemming

Het beheer van IUS is per definitie een grensoverschrijdend vraagstuk. Soorten verspreiden zich over landsgrenzen heen. Handel, transport en nieuwe technologie hebben ook een internationale dimensie. Intensiveer daarom de samenwerking met buurlanden en EU-partners op het gebied van populatiebeheer, uitwisseling van gegevens en kennisontwikkeling. Zet ook in op een betere afstemming van nationale regels - met bijvoorbeeld een Europese positieflijst die aangeeft welke soorten gehouden en verhandeld mogen worden - en een fitness check van de Europese verordening.

Bijlage

Andere RDA-publicaties

Het doden van invasieve uitheemse soorten is eerder aan bod gekomen in de zienswijze *Doden van Dieren aan het licht* (2022). Ook de onderstaande rapporten hebben raakvlakken hebben met het onderwerp.

- 2012, *Zorgplicht Natuurlijk Gewogen*. Over het welzijn van semi- en niet-gehouden dieren
- 2017, *Wegen van Welzijn van Dieren in de Natuur*. Toepassing afwegingskader voor fauna
- 2022, *Dieren in het huis van Thorbecke*. De rol van lagere overheden ten aanzien van dierenwelzijn
- 2022, *Dilemma's in de wildopvang*. Zorg voor hulpbehoevende wilde dieren

Samenstelling forum

De Raad voor Dierenaangelegenheden heeft de zienswijze *(Was)beren op de weg* opgesteld op verzoek van de voormalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de voormalige minister voor Natuur en Stikstof. De zienswijze is voorbereid door een forum bestaande uit de raadsleden dr. ir. Bastiaan Meerburg (voorzitter forum), drs. David van Gennep en mr. Léon Ripmeester en uit de externe deskundigen prof. dr. Jacques van Alphen en dr. ir. Eelke Jongejans. Het forum is bij zijn werkzaamheden ondersteund door de commissiesecretaris Anne van den Ende MSc MA van het RDA-stafbureau.

De conceptzienswijze is ter beoordeling (horizontale toets) voorgelegd aan de gehele Raad en Jong RDA. Deze zienswijze is daarmee een product van de hele Raad.

Samenstelling Raad op 1 april 2026

Dr. ir. Hank Bartelink

Vera Bavinck MSc, DVM

Bert van den Berg

Ir. Pierre Berntsen

Dr. ir. Liesbeth Bolhuis

Dr. Bram Bos

Prof. dr. Bernice Bovenkerk

Dr. Jeroen Candel

Drs. Renée Chalmers Hoyneck van Papendrecht

Ir. Marc Damen

Prof. dr. ir. Gerda van Dijk

Dr. ir. Ernst van den Ende

Dr. Nienke Endenburg

Dr. Hille Fieten

Prof. dr. Ronette Gehring

Drs. David van Gennep

Dr. ir. Karel de Greef

Dr. Merel Langelaar

Dr. ir. Bastiaan Meerburg

Drs. Henk Jan Ormel (voorzitter)

Prof. dr. Annemarie Rebel

Drs. Frank Rietkerk

Mr. Léon Ripmeester

Prof. dr. ir. Bas Rodenburg

Drs. Marjan Slob

Prof. dr. Geert de Snoo

Dr. Bert Urlings

Dr. Jan van der Valk

Jeannette van de Ven

Linda Verriet

Drs. Frank Verstappen

Mr. dr. Janneke Vink

Dr. ir. Kathalijne Visser

Secretaris-directeur van de Raad is ir. Marc Schakenraad

Foto: Alamy

Het mediteraan draaigatje is een invasieve soort in Nederland, maar is in andere EU-landen inheems en staat daarom niet op de Unielijst

2026, Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag
© Sommige rechten zijn voorbehouden / Some rights reserved
Voor deze uitgave zijn gebruiksrechten van toepassing zoals vastgelegd in de Creative Commons licentie Naamsvermelding 4.0 Nederland. Voor de volledige tekst van deze licentie zie <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Tekst, productie:

Bert Kleiboer

Drukwerk:

Xerox

Foto omslag:

Shutterstock

Foto's binnenwerk:

Copyright vermeld bij de foto

Raad voor Dierenaangelegenheden
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
www.rda.nl

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

Bij het drukken is gebruikgemaakt van papier met het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®). Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloorvrij gebleekt en 100% gerecycled.